

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

FEATURES OF ASSESSMENT AND ANALYSIS OF FINANCIAL SUSTAINABILITY OF THE ENTERPRISE

УДК 658.1

Чемчикаленко Р.А.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-
економічного університету

Майборода О.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-
економічного університету

Линьова А.С.

студент
Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-
економічного університету

У статті обґрунтовано необхідність удосконалення системи управління фінансовою стійкістю підприємства, в тому числі підсистеми її оцінки та аналізу. На основі використання еволюційного підходу до описання господарюючих систем обґрунтовано власне бачення визначення сутності терміну «фінансова стійкість підприємства». Запропоновано класифікацію ознак фінансової стійкості з виділенням поточної та довгострокової стійкості. Проаналізовано методичний інструментарій оцінки та аналізу фінансової стійкості підприємства. Виділено чотири групи методів оцінки фінансової стійкості – за допомогою розрахунку абсолютних, відносних та комплексних показників і за допомогою визначення типу фінансової стійкості агрегатним методом. Обґрунтовано необхідність зменшення кількості використовуваних показників так, щоб не відбувалося їх дублювання та оціночною системою охоплювалося як поточна, так і довгострокова фінансова стійкість.

Ключові слова: оцінка, аналіз, фінансова стійкість, ознаки стійкості, підприємство, показники оцінки.

В статті обґрунтовано необхідність удосконалення системи управління

фінансовою стійкістю підприємства, в тому числі підсистеми її оцінки та аналізу. На основі використання еволюційного підходу до описання господарюючих систем обґрунтовано власне бачення визначення сутності терміна «фінансовая устойчивость предприятия». Предложена классификация признаков финансовой устойчивости с выделением текущей и долгосрочной устойчивости. Проанализирован методический инструментарий оценки и анализа финансовой устойчивости предприятия. Выделены четыре группы методов оценки финансовой устойчивости – с помощью расчета абсолютных, относительных и комплексных показателей и с помощью определения типа финансовой устойчивости агрегатным методом. Обоснована необходимость уменьшения количества используемых показателей так, чтобы не происходило их дублирование и оценочной системой охватывалось как текущая, так и долгосрочная финансовая устойчивость.

Ключевые слова: оценка, анализ, финансовая устойчивость, признаки устойчивости, предприятие, показатели оценки.

Summarizing the results of this study it should be noted that the assessment and analysis of financial sustainability of the enterprise is a very topical problem. Accordingly, under the financial stability of the enterprise it is advisable to understand such a comprehensive description of the financial condition of the company complex characteristics of the financial condition of the enterprise, which, by assessing the available assets and liabilities, as well as the ability and ability of management of the enterprise to effectively manage the latter allows him to exist for a long period of time with the formation of positive financial results and growth total cost of business. Such an interpretation of the essence of the phenomenon under study makes it clear to us that, firstly, financial stability is a complex multifaceted phenomenon that requires at least a complex instrumentation for its analysis, and secondly, sustainability is not only the availability of capital in monetary or material form – it is still and its ability to effectively manage against the external and internal environment, and third, financial sustainability – both current and long-term display of the efficiency of the system, etc. In turn, the system of assessing the financial sustainability of the enterprise is currently based on the calculation of absolute, relative, complex indicators and determination of the type of enterprise sustainability. The main problem of the modern system of assessing financial sustainability is its overload with duplicate indicators and concentration primarily on the quantitative assessment of the current state of the economic system. Instead, current business conditions are characterized by a high level of unpredictability and risk, requiring use along with quantitative and qualitative assessment (for example, taking into account expert opinions) and not only financial but also such general economic indicators as the state, dynamics and prospects of the company's stay in the market with taking into account both economic and socio-political, ecological, technological changes in society.

Key words: assessment, analysis, financial stability, signs of sustainability, enterprise, evaluation indicators.

Постановка проблеми. В умовах нестачі оборотних коштів та відсутності вільного доступу до дешевого позикового капіталу проблемі управління фінансовою стійкістю підприємства приділяється чи не найголовніша увага. Саме від забезпечення правильного співвідношення фінансових ресурсів залежить не тільки можливість самостійно приймати рішення, але й взагалі можливість функціонування будь-якого бізнесу. І значне, чи не чільне місце, в проблемі управління фінансовою стійкістю підприємства належить завданню підвищення ефективності оцінки та аналізу її рівня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема оцінки й управління рівнем фінансової стійкості присвячені роботи як зарубіжних, так і вітчизняних фахівців. До їх складу необхідно від-

нести роботи І. Романа, Т. Таффлера, У. Бівера, Є. Бріггема, Т. Коупленда, А. Долгоффа, Дж. Сороса, Л. Лахтіонової, Г. Савицької, А. Поддєрьогіна, О. Філімоненкова, І. Бланка, Л. Гіляровської, О. Рудницької, В. Забродського, А. Гукової, І. Анікіна, А. Кірова, Н. Ярошевич, Є. Мниха, М. Коробова, Г. Крамаренко, Ю. Цал-Цалка, М. Федотової, Н. Мамонтової, М. Білика, В. Опаріна, Н. Притуляк, В. Родіонової, Л. Андрєєвої, В. Ковальова, А. Шеремета, В.І. Макаревої та багатьох інших.

Виділення не вирішених частин загальної проблеми. Проте сучасний нестабільний стан ринку та мінливість умов функціонування вітчизняного бізнесу створюють потребу як в аналізі сучасного рівня фінансової стійкості українських підприємств, встановлення глибинних причин такого

стану, так і в розробленні заходів щодо його покращення, в тому числі й методичного забезпечення щодо оцінки та аналізу фінансової стійкості підприємства в умовах нестабільності та непередбачуваності розвитку економічної системи країни.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка та обґрунтування напрямів покращення методичного апарату оцінки та аналізу фінансової стійкості підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поставивши собі на меті провести дослідження особливостей оцінки та аналізу фінансової стійкості підприємства через призму еволюційного підходу до описання господарюючих систем та статистично обґрунтувавши нагальність дослідження цієї проблеми [1], ми не можемо обійти стороною проблему визначення сутності цього терміна, яка, вочевидь, і створює базис для розгляду основної проблеми – підвищення ефективності (насамперед прогностичності) методичного забезпечення визначення рівня, динаміки та закономірностей розвитку фінансової стійкості підприємства.

Необхідно відмітити, що, як і щодо більшості економічних явищ, процесів і показників, у фаховій літературі відсутня єдність розуміння сутності такого терміна, як «фінансова стійкість підприємства».

Так, зокрема, О. Вишневська розглядає фінансову стійкість як «об'єктивний фінансовий стан підприємства, коли власні кошти перевищують необоротні активи, запаси і витрати» [2, с. 4], що не тільки характеризує лише один зі станів фінансової стійкості – абсолютну стійкість – але й є доволі однобоким визначенням, оскільки характеризує лише забезпеченість підприємства власними коштами або фінансово-ресурсну сторону цієї проблеми.

Такі російські економісти, як С. Бухонова, Ю. Дорошенко, О. Бендерська, під фінансовою стійкістю розуміють «здатність підприємства зберігати нормальний фінансовий стан при несприятливих впливах факторів внутрішнього і зовнішнього середовища за рахунок оптимальної структури капіталу й активів, оптимального співвідношення між активами і джерелами їх формування, ефективного використання всіх видів ресурсів і раціональної реінвестиційної політики. Фінансова стійкість забезпечує здатність підприємства нарощувати капітал і розвиватися на розширеній основі, визначає його кредитоспроможність, конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість» [3, с. 8]. У цьому визначенні, на нашу думку, вже простежується не тільки ресурсне трактування досліджуваного терміна, воно характеризує фінансову стійкість як узагальнену ознаку сукупного фінансового стану підприємства.

Не позбавленою логіки є й думка Л. Гіляровської та А. Вихарьової, котрі вважають, що поняття фінансової стійкості багатогранніше від понять

«платоспроможність» і «кредитоспроможність», оскільки включає в себе оцінку різних сторін діяльності підприємства [4, с. 9].

О. Філімоненков розуміє під фінансовою стійкістю здатність об'єкта господарювання нормально функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів у мінливих умовах внутрішнього і зовнішнього середовищ [5, с. 104].

Таким чином, основними вимірниками рівня фінансової стійкості є насамперед наявність власних коштів, структура капіталу за джерелами його походження та співвідношення окремих видів активів і пасивів поміж собою.

Відповідно, фінансова стійкість в загальному вигляді – це здатність фінансової системи підприємства протистояти збуренням внутрішньої й зовнішніх систем підприємства. Проте таке визначення не дає розуміння того, що це, коли і як треба відстежувати для оцінки й аналізу стану фінансової стійкості підприємства, щоб забезпечити опір негативним впливам зовнішнього й внутрішнього середовищ.

Тому, звернувшись до існуючого теоретичного доробку в сфері оцінки й управління фінансовою стійкістю підприємства, необхідно відзначити існування й більш просунутих підходів до трактування сутності, а, відповідно, й вибору механізмів оцінки фінансової стійкості підприємства. Так, наприклад, А. Гукова, І. Анкіна та А. Кіров виділяють щонайменше ресурсно-факторний і підхід, заснований на очікуваннях [6, с. 76–78]. При цьому вони відзначають, що оцінка рівня фінансової стійкості фірми тільки за допомогою аналізу структури джерел фінансування, як це досить часто робиться на практиці, і/або на підставі порівняльного аналізу абсолютних показників статей активу та пасиву може дати спотворені результати, що зумовлено як етапом розвитку підприємства, так і станом загальноекономічної системи; так, потреба у власному капіталі дійсно буде серйозно коливатися залежно від того, чи знаходиться підприємство у процесі створення, чи воно вже закріпилося на ринку і має особливі конкурентні переваги, функціонує економічна система в стадії розвитку чи занепаду тощо).

Важливою є й гіпотеза щодо того, що набір елементів системи управління фінансовою стійкістю і його природа не залежать від етапів розвитку економічної системи, тому єдину методологію можна використовувати для дослідження фінансової стійкості на всіх стадіях історичного розвитку економічної системи. Проте, на нашу думку, все ж таки потрібно коригувати результати аналізу залежно від стану системи й етапу розвитку підприємства, зокрема, за допомогою коригування розміру нормативів коефіцієнтів таких як, наприклад, коефіцієнт автономії, фінансового ризику, маневреності власного капіталу, структури покриття довго-

строкових вкладень, довгострокового залучення коштів, фінансової незалежності капіталізованих джерел тощо.

Із позиції вищезазначених авторів найбільш перспективною нині для вдосконалення системи управління фінансовою стійкістю фірми є теорія фінансового менеджменту в контексті менеджменту на основі очікувань (Expectations Based Management – EBM). На їхню думку, EBM відрізняється від інших управлінських концепцій тим, що вважає перевищення фактичної ефективності над очікуваною головним фактором створення вартості для акціонерів. На підтвердження своєї гіпотези вони наводять результати досліджень Т. Коупленда, А. Долгоффа, Дж. Сороса, які довели, що очікування сильніше впливають на сукупний дохід акціонерів і курсову вартість акцій компанії, ніж будь-який інший показник.

Звичайно, в сучасних умовах функціонування фінансового ринку такий дієвий механізм оцінки фінансової стійкості, як моніторинг вартості акцій компанії практично недосяжний, проте сам факт того, що майбутні доходи/витрати можуть мати більше значення для рівня фінансової стійкості, ніж наявні в поточному періоді власні кошти, є серйозним проривом у розумінні сутності досліджуваного явища.

Цікавим є й підхід до трактування сутності фінансової стійкості, запропонований А. Грачовим. Так, цей автор відзначає, що фінансова стійкість підприємства має багатогранну природу й найчастіше розглядається одночасно з декількох ракурсів, зокрема як:

- стабільна робота підприємства тільки в поточному періоді (здатність підприємства здійснювати основні та інші види діяльності, здатність суб'єкта функціонувати і розвиватися, певний стан рахунків підприємства);

- стабільна робота підприємства в перспективі (ефективні вкладення в активи, забезпеченість фінансовими ресурсами, інвестиційна привабливість за допустимого рівня ризику);

- здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями (повне та своєчасне погашення боргів і зобов'язань в зазначені терміни, відсутність простроченої заборгованості, гарантована платоспроможність);

- достатність джерел фінансування (забезпечення безперервності своєї діяльності, наявність власних оборотних коштів, постійна наявність в необхідних розмірах коштів, стан грошових ресурсів, ступінь залежності від кредиторів);

- показник оцінки фінансового стану підприємства (власні оборотні кошти, співвідношення між власними і позиковими засобами) [7, с. 390].

Відповідно ним розмежовується одночасно щонайменше три підходи до трактування сутності фінансової стійкості підприємства – як властивість

платоспроможності підприємства, як характеристика фінансового стану і як вид динамічної оцінки фінансового стану підприємства.

Таким чином, підсумовуючи думки всіх вищезазначених авторів, можна запропонувати визначення фінансової стійкості підприємства як комплексної характеристики фінансового стану підприємства, комплексної характеристики фінансового стану підприємства, яка за рахунок оцінки наявних активів і пасивів, а також здатностей і можливостей менеджменту підприємства ефективно управляти останніми дає йому змогу існувати тривалий період часу з формуванням позитивних фінансових результатів і зростанням сукупної вартості бізнесу.

У зв'язку з таким трактуванням фінансової стійкості підприємства виникає необхідність розмежування механізмів оцінки поточної й довгострокової фінансової стійкості, аналізу можливості виконувати свої зобов'язання перед контрагентами як елементу моніторингу фінансової стійкості і таких характеристик підприємства, як плато- та кредитоспроможність, а також врахування зовнішніх і внутрішніх чинників, які зумовлюють зміну очікувань щодо фінансового стану підприємства, а отже, і рівня його фінансової стійкості.

Проте насамперед необхідно визначитися із переліком ознак фінансової стійкості підприємства. І, зваживши на існування щонайменше двох типів фінансової стійкості – поточної та перспективної (довгострокової) – спробуємо розподілити їх за цими ознаками (табл. 1).

Звичайно, все, що відноситься до забезпечення поточної, беззаперечно можна віднести й до ознак (вимог) щодо досягнення довгострокової фінансової стійкості підприємства. Відповідно, ці ознаки й генерують вимоги до формування механізму та інструментів оцінки й аналізу фінансової стійкості підприємства в поточному та довгостроковому періоді.

Враховуючи такий доволі розгорнутий (проте далеко не виключний) перелік ознак фінансової стійкості, не дивно, що й інструментарій такої оцінки є доволі численним. Водночас, з одного боку, керуючись роботами У. Ешбі та С. Біра [8; 9], які відзначали, що різноманіття управляючої системи має відповідати різноманіттю системи, якою управляють, а з іншого, враховуючи пропозиції Р. Каплана і Д. Нортон [10] щодо обмеження кількості показників, що піддаються аналізу, ми можемо висновку про необхідність обмеження використовуваних інструментів аналізу (за рахунок усунення дублювання) за умови одночасного розкриття всіх характеристик досліджуваного явища.

Взагалі ж у практиці класичного фінансового аналізу з метою визначення рівня фінансової стійкості підприємства використовують чотири групи методів:

Ознаки фінансової стійкості підприємства

Ознаки поточної фінансової стійкості	Ознаки довгострокової фінансової стійкості
Платоспроможність Кредитоспроможність Забезпеченість підприємства власним капіталом Забезпеченість запасів і витрат стабільними джерелами фінансування Оптимальне співвідношення власного й позикового (залученого) капіталу Вільне маневрування грошовими коштами Низький рівень підприємницького ризику	Ефективне формування, розподіл й використання фінансових ресурсів для розвитку підприємства та розширеного відтворення Безперебійний процес виробництва й реалізації продукції Перевищення доходів над витратами Перевищення притоку грошових коштів над їх відтоком Позитивні сподівання щодо розвитку ринку функціонування та місця досліджуваного підприємства на ньому Гнучкий, професійний та продуктивний менеджмент Наявність ефективної системи збалансування інтересів стейкхолдерів Наявність та систематичне використання системи бюджетування діяльності підприємства Зрозумілість та доступність місії та задач підприємства

Джерело: власна розробка авторів

1) розрахунок абсолютних показників фінансової стійкості (власного оборотного чи робочого капіталу, обсягу прибутку та маржинального доходу тощо). При цьому, на нашу думку, цей перелік можна було би покращити за рахунок усунення необхідності розрахунку маржинального доходу, оскільки цей показник далі є складником коефіцієнта, який характеризує питому вагу запасу фінансової міцності, а натомість доцільно було би використати показник доданої вартості, оскільки саме він і характеризує можливість забезпечення позитивних фінансових результатів у довгостроковій перспективі. Також цю групу показників доцільно було б урізноманітнити за рахунок таких кількісних і якісних показників, як частка ринку, займана підприємством, темп приросту ринку в попередні три роки, експертна оцінка напряму і темпів розвитку ринку, оскільки саме ці показники можуть бути використані для оцінки довгострокової фінансової стійкості підприємства;

2) розрахунок фінансових коефіцієнтів. Нині в процесі оцінки фінансової стійкості традиційно використовується до двох десятків показників. Серед коефіцієнтів фінансової стійкості найбільш вживаними є коефіцієнти автономії, фінансової залежності, фінансового ризику, маневреності власного капіталу, структури покриття довгострокових вкладень, довгострокового залучення коштів, фінансової незалежності капіталізованих джерел, порогу рентабельності, запасу фінансової стійкості, виробничого, фінансового та виробничо-фінансового левериджу (важеля), ефекту фінансового левериджу тощо.

Більшість із вищевказаних показників характеризують поточну фінансову стійкість підприємства. При цьому перші чотири дублюють один одного й характеризують структуру капіталу за джерелами його походження, а наступні три – за часом використання капіталу. Поріг рентабельності значно корелює із запасом фінансової стійкості. Відповідно, напевне, немає сенсу розраховувати

всі дев'ять показників, коли ту саму інформацію можна отримати від розрахунку, наприклад, коефіцієнту автономії, фінансової незалежності капіталізованих джерел та запасу фінансової стійкості. Практично так ж ситуація з різного роду важелями. І, на нашу думку, з метою скорочення кількості показників, а отже, трудомісткості й зниження «розмитості» інформації варто розраховувати лише виробничо-фінансовий та ефект фінансового левериджу.

Також варто зауважити, що деякі фахівці [11] вважають за потрібне й розрахунок таких показників, як рентабельність продажів, коефіцієнти загальної капіталовіддачі, оборотності запасів, дебіторської заборгованості, періоду оборотності, зносу та оновлення основних засобів, покриття, проміжної та абсолютної ліквідності, які беззаперечно впливають на фінансову стійкість, проте не є спеціалізованими інструментами для оцінки й аналізу такої ознаки фінансового стану підприємства, як його фінансова стійкість.

Також такий автор, як М. Баррі, з метою оцінки фінансової стійкості підприємства розраховувати маржинальний дохід, питома вага маржинального доходу, критичний обсяг продажів, запас фінансової міцності, питома вага запасу фінансової міцності [11, с. 3], тоді як вистачило б лише останнього показника;

3) розрахунок комплексного (інтегрального) показника. Останнім часом особливого поширення набула тенденція до узагальнення розрізної інформації з допомогою побудови комплексних показників. Не оминула ця тенденція й проблеми оцінки та аналізу фінансової стійкості підприємства. Причому в літературі пропонуються різні варіанти таких показників. Однією з найрозповсюдженіших є ідея використання дискримінантних моделей, використовуваних для виявлення прихованого банкрутства (зокрема дво- і п'ятифакторних моделей Альмана, Бівера, Спрігейта, Ліса, Таффлера, Фулмера, Іркутської

державної економічної академії, Терещенка та ін.). Однак, знову ж таки, ці моделі розроблялися з іншою метою і, по-суті, дублюють одна одну, що суперечить нашим вимогам щодо лаконічності та всеосяжності діагностичної моделі оцінки й аналізу фінансової стійкості підприємства.

Натомість існують пропозиції й щодо використання спеціалізованих комплексних моделей оцінки саме фінансової стійкості. Так, раніше нами пропонувався механізм розрахунку цього показника [12], проте його призначенням було не визначення поточного стану, а лише оцінка динаміки фінансової стійкості підприємства. При цьому модель мала такий вигляд:

$$F_c = \frac{(1 + 2K_{дп} + 3\text{вок} + \frac{1}{K_{зс}} + K_{рв} + K_{на})^1}{(1 + 2K_{дп} + 3\text{вок} + \frac{1}{K_{зс}} + K_{рв} + K_{на})^0} - 1, \quad (1)$$

де $K_{дп}^1$, $K_{дп}^0$ – коефіцієнт довгострокового залучення коштів у звітному та попередньому періодах;

3вок^1 , 3вок^0 – коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами у звітному та попередньому періодах;

$K_{зс}^1$, $K_{зс}^0$ – коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів у звітному та попередньому періодах;

$K_{рв}^1$, $K_{рв}^0$ – коефіцієнт реальної вартості майна;

$K_{на}^1$, $K_{на}^0$ – коефіцієнт постійного активу.

Критерії оцінки цього показника такі: якщо $F_c > 0$, то це свідчить про збільшення фінансової стійкості підприємства; якщо $F_c < 0$, то це свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства.

Дещо інше бачення, засноване на використанні методу згорток, запропонувала в своєму дослідженні Е. Ісаєва [13, с. 11]. Запропонований нею агрегований показник визначається для встановлення фінансової стійкості підприємства за формулою:

$$AGF_{fse} = \sum k_i * d_i, \quad (2)$$

де AGF_{fse} – агрегований показник, який характеризує ступінь інтенсивності фінансової стійкості підприємства;

k_i – числове значення (бал) i -го показника (коефіцієнта);

d_i – вага i -го показника (коефіцієнта).

На жаль, з автореферату Е. Ісаєвої незрозуміло, які саме коефіцієнти складуть основу даної моделі. Також доречним було б використання нормалізованих значень показників (оскільки в такій моделі можна було б об'єднати різні за одиницями виміру показники) й обґрунтування саме адитивної, а не мультиплікативної форми комплексної моделі. Проте сам підхід однозначно має право на життя;

4) визначення типу фінансової стійкості підприємства з використанням агрегатного підходу. Суть

цього методу полягає у визначенні достатності чи недостатності коштів для формування запасів підприємства.

Відповідно до показника забезпечення запасів і витрат власними та позиченими коштами можна назвати такі типи фінансової стійкості підприємства:

1) абсолютна фінансова стійкість (трапляється на практиці дуже рідко) – коли власні оборотні кошти забезпечують запаси й витрати;

2) нормально стійкий фінансовий стан – коли запаси й витрати забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами;

3) нестійкий фінансовий стан – коли запаси й витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів і позик, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів і витрат;

4) кризовий фінансовий стан – коли запаси й витрати не забезпечуються джерелами їх формування і підприємство стає на межі банкрутства.

Проте цей метод не позбавлений такого недоліку, як статичність оцінки й обмеженість його використання для визначення перспективної фінансової стійкості підприємства. Як вирішення такого недоліку в роботі Е. Ісаєвої запропоновано враховувати також стабільність та однорідність фінансової стійкості. Відповідно стабільність типу фінансової стійкості запропоновано визначати з допомогою розрахунку відсотка періодів, у яких зберігається тип фінансової стійкості щонайменше за п'ять останніх років. Причому якщо в 66,6% і більше з оцінюваних звітних років ідентичний тип стійкості, то пропонується вважати, що підприємству характерна стабільна стійкість. Ще однією ознакою стабільності є варіація кожного з коефіцієнтів фінансової стійкості в межах не більше 33,3%. На нашу ж думку, ці коефіцієнти характеризують перспективну фінансову стійкість і мають право бути включеними до загальної оціночної системи довгострокової фінансової стійкості.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, підсумовуючи результати цього дослідження, необхідно відзначити, що оцінка та аналіз фінансової стійкості підприємства є вкрай актуальною проблемою. Основу вирішення проблеми осучаснення системи оцінки та аналізу фінансової стійкості неможливо реалізувати без уточнення самої сутності цього терміна та його ознак. Відповідно, під фінансовою стійкістю підприємства доцільно розуміти таку комплексну характеристику фінансового стану підприємства, яка за рахунок оцінки наявних активів і пасивів, а також здатностей і можливостей менеджменту підприємства ефективно управляти останніми дає йому змогу існувати тривалий період часу з формуванням позитивних фінансових результатів і зростанням сукупної вартості бізнесу. Таке

трактування сутності досліджуваного явища дає нам зрозуміти, що, по-перше, фінансова стійкість – складне багатогранне явище, яке потребує не менш складного інструментарію його аналізу, по-друге, стійкість – це не тільки наявність капіталу в грошовій чи матеріальній формі – це ще й вміння ним ефективно розпоряджатися з урахуванням протидії зовнішнього й внутрішнього середовища, по-третє, фінансова стійкість – як поточне, так і довгострокове відображення ефективності функціонування системи тощо.

Система оцінки фінансової стійкості підприємства наразі заснована на розрахунку абсолютних, відносних, комплексних показників і визначення типу стійкості підприємства. Основною проблемою сучасної системи оцінювання фінансової стійкості є її переваженість дублюючими показниками і зосередженість передусім на кількісній оцінці поточного стану економічної системи. Натомість нинішні умови функціонування бізнесу характеризуються високим рівнем непередбачуваності й ризику, що вимагає використання поряд із кількісною ще й якісну оцінку (наприклад, урахування думок експертів) і не тільки фінансових, але й таких загальноекономічних показників, як стан, динаміка і перспективи перебування підприємства на ринку з урахуванням як економічних, так і соціально-політичних, екологічних, технологічних змін у суспільстві. Також конче необхідне обмеження кількості використовуваних показників не більш як двома десятками, але які мають відображувати не тільки поточну, але й довгострокову стійкість підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Великий Ю.М., Чемчикаленко Р.А., Берегович В.Р. Оцінка стану фінансової стійкості вітчизняних підприємств. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск № 23. С. 465–469.
2. Вишнева О.В. Контроль финансовой устойчивости и текущей ликвидности предприятия по унифицированному графику. Финансовый менеджмент. 2004. № 3. С. 3–8.
3. Буханова С.М., Дорошенко Ю.А., Бендерская О.Б. Комплексная методика анализа финансовой устойчивости предприятия. Экономический анализ: теория и практика. 2004. № 7 (22). С. 7–12.
4. Гиляровская Л.Т., Вихарева А.А. Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческого предприятия. Санкт-Петербург. Питер. 2003. 250 с.
5. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств : навч. посібн. Київ. Вид-во «Ніка-Центр». 2002. 359 с.
6. Гукова А.В., Аникина И.Д., Киров А.В. Механизм управления финансовой устойчивостью фирмы в контексте ресурсно-факторного подхода. Финансовый журнал. 2013. № 2. С. 75–84.
7. Грачев А.В. Концепция динамической оценки финансовой устойчивости предприятия. Аудит и финансовый анализ. 2012. № 3. С. 390–397.
8. Эшби У.Р. Введение в кибернетику. Москва. Наука, 1975. 427 с.
9. Бир С. Мозг фирмы. Москва. Радио и связь. 1993. 416 с.
10. Каплан Р.С., Нортон Д.П. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию. Москва. Олимп-Бизнес. 2003. 320 с.
11. Барри М.М. Оценка финансовой устойчивости коммерческой организации. Мир науки. 2015. Выпуск 2. URL: <http://mir-nauki.com> (дата звернення: 23.06.2019).
12. Косарева І.П., Сукрушева Г.О., Височіна Л.В., Полупан П.М. Фінансовий аналіз / за ред. Чемчикаленка Р.А. Харків: ХІФ УДУФМТ, 2015. 172 с.
13. Исаева Э.В. Совершенствование оценки и управления финансовой устойчивостью предприятия: автореф. дис.... канд. экон. наук: спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит»; ФГБОУ ВПО «Тольяттинский государственный университет». Йошкар-Ола, 2012. 22 с.

REFERENCES:

1. Velykyi Yu.M., Chemchikalenko R.A., Berehovych V.R. (2018) Otsinka stanu finansovoi stiiosti vitchyznianskykh pidpriemstv [Assessment of the financial sustainability of domestic enterprises]. *Global and national problems of the economy*, vol. 23, pp. 465–469.
2. Vishnevskaya O.V. (2004) Kontrol' finansovoy ustoychivosti i tekushchey likvidnosti predpriyatiya po unifikirovannomu grafiku [Control of financial stability and current liquidity of the enterprise according to a unified schedule]. *Financial management*, vol. 3, pp. 3–8.
3. Bukhonova S.M., Doroshenko Yu.A., Bender-skaya O.B. (2004) Kompleksnaya metodika analiza finansovoy ustoychivosti predpriyatiya [Comprehensive methodology for analyzing the financial sustainability of an enterprise]. *Economic analysis: theory and practice*, vol. 7, no. 22, pp. 7–12.
4. Gilyarovskaya L.T., Vikhareva A.A. (2003) Analiz i otsenka finansovoy ustoychivosti kommercheskogo predpriyatiya. [Theory of Business Analysis]. St. Petersburg; Peter. (in Russian)
5. Filimonenkov O.S. (2002) Finansy pidpriemstv [Business Finance]. Kiev; Nika-Tsentr. (in Ukrainian)
6. Gukova A.V., Anikina I.D., Kirov A.V. (2013) Mekhanizm upravleniya finansovoy ustoychivost'yu firmy v kontekste resursno-faktornogo pokhoda [The mechanism of management of the financial sustainability of the company in the context of the resource-factor approach]. *Financial journal*, vol. 2, pp. 75–84.
7. Grachev A.V. (2012) Kontseptsiya dinamicheskoy otsenki finansovoy ustoychivosti predpriyatiya [The concept of dynamic assessment of the financial sustainability of the enterprise]. *Audit and financial analysis*, vol. 3, pp. 390–397.
8. Eshbi U.R. (1975) Vvedenie v kibernetiku. [Introduction to Cybernetics]. Moscow; The science. (in Russian)
9. Bir S. (1993) Mozg firmy. [Brain firm]. Moscow; Radio and communication. (in Russian)
10. Kaplan R.S., Norton D.P. (2003) Sbalansirovannaya sistema pokazateley. Ot strategii k deystviyu. [Balanced scorecard. From strategy to action]. Moscow; Olympus Business. (in Russian)

11. Barri M.M. (2015) Otsenka finansovoy ustoychivosti kommercheskoy organizatsii [Evaluation of financial stability of a commercial organization] Available at: URL: <http://mir-nauki.com> (accessed 23 June 2019).

12. Kosareva I.P., Sukrusheva H.O., Vysochina L.V., Polupan P.M. (2015) Finansovyi analiz [Financial analy-

sis]. Kharkiv; KHIF Ukrainian State University of Finance and International Trade. (in Ukrainian)

13. Isaeva E.V. (2012) Sovreshenstvovanie otsenki i upravleniya finansovoy ustoychivost'yu predpriyatiya [Improving the assessment and management of financial sustainability of the enterprise] (PhD Thesis), Yoshkar-Ola: FGBOU VPO "Tolyatnsky State University".

Chemchikalenko Ruslan

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Finance and Credit
Kharkiv Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

Maiboroda Oleh

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Finance and Credit
Kharkiv Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

Lynova Alina

Student
Kharkiv Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

FEATURES OF ASSESSMENT AND ANALYSIS OF FINANCIAL SUSTAINABILITY OF THE ENTERPRISE

The purpose of the article. The purpose of the article is to evaluate and substantiate the directions of improvement of the methodical apparatus for evaluating and analyzing the financial sustainability of the enterprise.

Methodology. This study of the features of assessment and analysis of financial sustainability of the enterprise was carried out through the prism of the evolutionary approach to the description of economic systems

Results. In turn, the basis for solving the problem of modernization of the system of evaluation and analysis of financial stability can not be realized without specifying the very essence of this term and its features. Under the financial stability of the enterprise it is advisable to understand such a comprehensive description of the financial condition of the company complex characteristics of the financial condition of the enterprise, which, by assessing the available assets and liabilities, as well as the ability and ability of management of the enterprise to effectively manage the latter allows him to exist for a long period of time with the formation of positive financial results and growth total cost of business. Such an interpretation of the essence of the phenomenon under study makes it clear to us that, firstly, financial stability is a complex multifaceted phenomenon that requires at least a complex instrumentation for its analysis, and secondly, sustainability is not only the availability of capital in monetary or material form – it is still and its ability to effectively manage against the external and internal environment, and third, financial sustainability – both current and long-term display of the efficiency of the system, etc.

In turn, the system of assessing the financial sustainability of the enterprise is currently based on the calculation of absolute, relative, complex indicators and determination of the type of enterprise sustainability. The main problem of the modern system of assessing financial sustainability is its overload with duplicate indicators and concentration primarily on the quantitative assessment of the current state of the economic system. Instead, current business conditions are characterized by a high level of unpredictability and risk, requiring use along with quantitative and qualitative assessment (for example, taking into account expert opinions) and not only financial but also such general economic indicators as the state, dynamics and prospects of the company's stay in the market with taking into account both economic and socio-political, ecological, technological changes in society. It is also necessary to limit the number of used indicators by no more than two dozen, but which should reflect not only the current but also the long-term sustainability of the enterprise.

Value/originality. In our work, we have reviewed the issues of improving the assessment and analysis of financial sustainability of the enterprise. This economic category faces certain analytical difficulties. The established problem issues determine the prospects for further research on the assessment and analysis of financial sustainability of the enterprise. In particular, the possibility of using both quantitative and qualitative tools for analyzing the assessment of the current and prospective state of financial sustainability of the enterprise.